

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «Філософія науки та професійна етика»

Ступінь освіти	Доктор філософії
Освітньо-наукова програма	121 Інженерія програмного забезпечення
Тривалість викладання	3,4 чверть
Заняття:	Весняний семестр
лекції:	2 години
практ. заняття:	2 години
Мова викладання	українська

Сторінка курсу в СДО НТУ «ДП»: <https://do.nmu.org.ua/mod/folder/view.php?id=165107>
Кафедра, що викладає: **Філософії і педагогіки**

Викладач:

Захарчук Олексій Феліксович
доцент кафедри філософії і педагогіки,
Кандидат філософських наук, доцент

E-mail: zakharchuk.o.f@nmu.one

Консультації: понеділок-четвер 14:00-15:00
(крім святкових днів), Тімс:

<https://teams.microsoft.com/l/team/19%3AQRv1wd0Kk0jNbY88xPG4A6jxoTNGfs4bWhshETzvEb1%40thread.tacy2/conversations?groupId=3ac0ba02-b467-48bf-9ec9-34df7ab41951&tenantId=6cbb82a7-8f8b-4e21-8922-e8dd1f03e636>

лекції та практичні заняття проводяться
відповідно до розкладу.

1. Анотація до курсу

Філософія науки та професійна етика – обов'язкова дисципліна навчального плану підготовки докторів філософії за освітньою програмою «Інженерія програмного забезпечення». В межах дисципліни формується соціокультурне осмислення науки, філософське усвідомлення базових теоретичних засад науки, спираючись на аналіз парадигмальних основ наукового світогляду та історії його становлення в ракурсах класичної, некласичної та постнекласичної раціональності. У межах контенту дисципліни формуються дослідницькі компетентності науковця на основі світоглядних тенденцій сучасної науки та етичного виміру наукової діяльності.

2. Мета та завдання курсу

Мета дисципліни – формування у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти наукового мислення шляхом усвідомлення сутнісного контенту філософії науки, її становлення в рамках світової та вітчизняної філософської думки, тенденцій сучасних наукових парадигм, а також основ етики науковця на підставі концепту академічної доброчесності.

Завдання курсу:

- Сформувати цілісне уявлення щодо соціокультурного значення та еволюційного призначення науки;
- Визначати сенс класичної, некласичної та постнекласичної раціональності та здійснення їх трансформації в сучасних тенденціях науки;
- Сформувати високий рівень дослідницької компетентності на основі базових принципів, ознак та інструментарію науковості;
- Сформувати ціннісно-етичну складову наукової свідомості відповідно до сучасних вимог академічної доброчесності.

3. Результати навчання

- Здійснювати наукові проєкти відповідно до цілісного уявлення наукового типу світогляду в контексті соціальної процесуальності;
- Розрізняти зміст наукової парадигми класичного, некласичного та постнекласичного періодів та відтворювати парадигмальний синтез відповідно до сучасного стану науки у власних дослідженнях;
- Залучати філософську методологію та загальнонаукові методи до здійснення власного наукового дослідження
- Застосовувати критичне мислення та креативне бачення еволюційних процесів наукового розвитку для визначення аналітики та узагальнень на абстрактному рівні в професійній діяльності;
- Усвідомлювати моральний модус наукової діяльності як визначальної складової наукової свідомості та здійснювати етичну експертизу професійних досліджень

4. Структура курсу

ЛЕКЦІЇ

1. Наука як предмет філософського аналізу

- 1.1 Сутність філософії її призначення в культурному становленні суспільства та людини
- 1.2. Філософія і наука: точки взаємодії
- 1.3. Предмет та завдання філософії науки

2. Наука як специфічна сфера діяльності людини

- 2.1. Основні аспекти філософського вивчення науки Наукове та ненаукове. Паранаука. Лженаука.
- 2.2. Міфологія, релігія, мистецтво в дотиках з наукою
- 2.3. Різновиди науки
- 2.4 Ідеал та ознаки науковості

3. Методологічні новації Античності і Середньовіччя

- 3.1. Реконструкція міфологічного мислення
Раціоналізації античної філософії. Перші зразки абстрагування і ідеалізації (Піфагор, Евклід)
- 3.2 Метафоричне смислоутворення античної натурфілософії
- 3.3 Методологічна реконструкція майєвтики Сократа, теорії Платона, аналітики Аристотеля
- 3.4 Методологічні настанови мислителів Середніх віків. Алхімія як прообраз

цілісної науки

4. «Суверенітет» наукового методу

4.1. Пошук методу в добу відродження

4.2. Гносеологічна революція новоєвропейської філософії. Раціоналізм (Декарт, Лейбніц) та емпіризм (Бекон, Гоббс) як основа новочасної науковості.

«Натурфілософія» Галілея і Ньютона

4.3. Теорія пізнання І. Канта

5. Основи наукової раціональності

5.1. Логічний позитивізм. Емпірична редукція

5.2. Логіко-філософські передумови концепції

5.3. Критерії демаркації. Принцип верифікації

5.4. Ідея кумулятивізму знання. Неопозитивістська концепція науки

5.5. Методологічний фальсифікаціонізм К.Поппера.

5.6. Концепція наукових революцій Т.Куна

5.7. Тематичний аналіз науки Дж.Холтона.

5.8. Еволюціоністська модель розвитку науки (Тулмін, Хукер, Хахлвег та ін.)

6. Закономірності наукового пізнання

6.1. Емпірика в науці

6.2. Науковий факт

6.3. Знання та концепція розуміння

6.4. Наукові революції, їх структура та різновиди.

6.5. Спадкоємність наукових знань (традиції та новації).

6.6. Диференціація та інтеграція науки.

6.7. Математизація та комп'ютеризація науки.

6.8. Знання та концепція розуміння

7. Історична зміна типів наукової раціональності

7.1. Класичний еталон науковості. Модерні та премодерні наукові моделі.

7.2. Особливості науки некласичного періоду

7.3. Постнекласична наука. Обрії наукового моделювання та футуристичні перспективи метамодерну.

8. Наукова етика

8.1. Наука як соціальний інститут

8.2. Науковий етос і орієнтації вченого

8.3. Проблема цінностей наукової діяльності

8.4. Структура і функція наукового товариства (школи)

8.5. Етичні основи дослідницької діяльності у викликах сучасності

8.6. Корпоративна культура науковця

9. Колоквіум : Сучасні настанови науки

9.1. Світоглядні основи квантової фізики

9.1. Філософські основи теорії фізичного вакууму

9.2. Епістемологічна парадигма науки

9.3. Постматеріалістична парадигма сучасної науки як футурологічна перспектива

9.4. Холономна концепція науки

9.5. Етичні основи дослідницької діяльності у викликах сучасності

9.6. Корпоративна культура науковця

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ

1. Наука і суспільство

2. Наукова раціональність її характеристика та різновиди

3. Піфагорейський союз як прообраз наукової школи

4. Закони логіки Аристотеля як основа теоретичного доведення.

5. Середньовічна парадигма науки
6. Проблема співвідношення теоретичного та емпіричного в пізнанні
7. Філософське розуміння поняття техніки, у тому числі у матеріалознавстві
8. Класична, неklasична та постнеklasична парадигми науки
9. Проблема людини в філософії науки
10. Екосвідомість сучасного науковця
11. Етика наукових дискусій
12. Міжкультурна комунікація в науковому середовищі
13. Етика та протокол наукових семінарів та захисту дисертацій
14. Академічна доброчесність дослідника

5. ТЕХНІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА/АБО ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Технічні засоби навчання.
2. Проекційне мультимедійне обладнання
3. Дистанційна платформа Moodle.
4. MS Office Teams.

6. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

6.1. Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти за результатами вивчення курсу оцінюватимуться за шкалою, що наведена нижче:

Рейтингова	Інституційна
90...100	відмінно / Excellent
74...89	добре / Good
60...73	задовільно / Satisfactory
0...59	незадовільно / Fail

6.2. Здобувачі вищої освіти можуть отримати підсумкову оцінку з навчальної дисципліни на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного опитування та самостійної роботи складає не менше 60 балів.

Максимальне оцінювання:

Теоретична частина	Практична частина		Разом
	За своєчасного складанні	За несвоєчасного складанні	
40	60	30	100

Підсумкове оцінювання (якщо студент набрав менше 60 балів та/або прагне поліпшити оцінку)	Диференційований залік відбувається у письмовій формі, складається з 10 тестових запитань, 2 відкритих запитань. Правильна відповідь на запитання тесту оцінюється у 6 балів. Правильна відповідь на кожне відкрите запитання оцінюється у 20 балів. Відкриті запитання оцінюються шляхом співставлення з еталонними відповідями. Максимальна кількість балів за диференційований залік: 100.

6.3. Критерії оцінювання теоретичної частини (разом 40 балів).

Теоретична частина оцінюється за результатами опитування, яке містить 4 питання, кожне з яких оцінюється 10 балів

У разі використання технології дистанційної освіти усне опитування за темами контрольної роботи може проводитися усно з використанням інструментів Office 365 та Zoom.

Правильна відповідь кожного питання оцінюється 10 балами, а саме:

- 9 – 10 балів – відповідь правильна, точна;
- 7 – 8 балів – відповідь правильна, складає 80 %;
- 5 – 6 балів – відповідь не повна, складає 50 %;
- 4 – 2 бали – відповідь складає 20 – 40 %;
- 1 бал – відповідь неправильна повністю;
- 0 балів – відповіді немає.

6.4. Критерії оцінювання практичної частини (разом 60 балів)

Практична робота передбачає виконання індивідуальних завдань (2 завдання).

Правильна відповідь, або виконане індивідуальне завдання оцінюється максимально 30 балів. В індивідуальній роботі передбачено оцінювання елементів дослідницьких підходів (аналізу, синтезу, логічної аргументації, узагальнення, реферування та анотування першоджерел тощо).

Правильна відповідь кожного завдання оцінюється 30 балами, а саме:

- 28 – 30 балів – відповідь правильна, точна;
- 21 – 27 балів – відповідь правильна, складає 51 – 80 %;
- 15 – 20 балів – відповідь не повна, складає 41 – 50 %;
- 7 – 14 балів – відповідь складає 20 – 40 %;
- 1 – 6 балів – відповідь неправильна повністю, однак містить елементи філософської рефлексії;
- 0 балів – відповіді немає.

Індивідуальні завдання оцінюються експертно, спираючись на компетентнісні характеристики, визначені НРК для третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти.

7. Політика курсу

7.1. Політика щодо академічної доброчесності

Політика щодо академічної доброчесності регламентується «Положенням про систему запобігання та виявлення плагіату у Національному технічному університеті «Дніпровська політехніка»

(https://www.nmu.org.ua/ua/content/activity/us_documents/System_of_prevention_and_detection_of_plagiarism.pdf).

У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація) робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно.

Викладач зобов'язаний у такому випадку видати інше індивідуальне завдання.

7.2. Комунікаційна політика

Усі письмові запитання до викладача щодо навчальної дисципліни можуть надсилатися на персональну корпоративну електронну пошту, на платформу Teams.

7.3. Політика щодо перескладання

Роботи, які надано викладачеві для перевірки із порушенням термінів, оцінюються нижчими балами. Перескладання відбувається із дозволу декана у разі поважної причини (наприклад, хвороба).

7.4. Політика щодо оскарження оцінювання

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням, він має право опротестувати виставлену оцінку у встановленому порядку.

7.5. Відвідування занять

Для здобувачів вищої освіти відвідування занять є обов'язковим. Причиною невідвідування занять є хвороба, участь в університетських заходах, навчання за індивідуальним графіком та академічна мобільність, що задокументовано. Про причину

відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача особисто або через старосту
та самостійно надолужити пропущений

мате

8 РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Гриб В.І. Філософія науки. Посібник. – Вінниця: Нілан ЛТД, 2019. – 224 с.
2. Данильян О. Г. Методологія наукових досліджень : підручник / О. Г. Данильян, О. П. Дзьобань. Харків : Право, 2019. 368 с.
3. Десять принципів академічної доброчесності для викладачів : пер. з англ. / Проект сприяння академічній доброчесності в Україні. — 2017. — 3 с.
4. Добронравова І.С. Практична філософія науки : збірка наук. праць. Суми : Університетська книга, 2017. 352 с.
5. Етичний кодекс ученого України / НАН України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0002550-09/conv?lang=ru#Text>
6. Єгорченко І.Д., Серебряков М.В. Академічна доброчесність. Проект «Підтримка організацій-лідерів у протидії корупції в Україні «Взаємодія!». К.: 2018. <https://rpr.org.ua/wp-content/uploads/2018/10/Analitychna-zapyska-akademichna-dobrochesnist.pdf>.
7. Козинець І.І., Шабанова Ю.О. Словник новітніх освітянських термінів і понять. – Дніпро: НТУ «ДП», 2021. – 69 с.
8. Кузь О. М. Філософія науки : навчальний посібник / О. М. Кузь, В. Ф. Чешко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017.
9. Методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності / упоряд.: В. Бахрушин, Є. Ніколаєв ; Проект сприяння академічній доброчесності в Україні. — 2019. — 41 с. https://drive.google.com/file/d/1IJtjefmfqO1uNCn4p9cT5g6_58h0Cxq9/view.
10. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб.; за ред. І. С. Добронравової, О. В. Руденко. Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. 607 с
11. Петінова О. Б. Філософія науки: навчальний посібник / О. Б. Петінова. – Одеса, 2018. – 213 с.
12. Семенюк Е. Філософія сучасної науки і техніки : підручник / Е. Семенюк, В. Мельник. Вид. 3-тє, випр. та допов. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 364 с.
13. Сидоренко О. П. Філософія науки : курс лекцій з вивчення дисципліни для здобувачів III рівня вищої освіти «доктори філософії» . Одеса : ОДАУ, 2019. 156 с.
14. Філософія науки : підручник / І. С. Добронравова, Л. І. Сидоренко, В. Л. Чуйко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової. – К. : ВПЦ "Київський університет", 2018.
15. Філософія науки. Етика та методологія наукового дослідження : навч.- метод. посіб. для підготовки докторів філософії «Doctor of Philosophy» (PhD) / І. Г. Утюж [та ін.]. – Запоріжжя : ЗДМУ, 2018. – 76 с.

Додаткова література:

1. Власенко Л., Ладанюк А., Кишенько В. Методологія наукових досліджень : навчальний посібник. Київ : Ліра-К, 2018. 352 с.
2. Галіченко М. В., Поліщук І. Є. Хрестоматія з історії та філософії науки. Херсон, 2018. 158 с.
3. Роуз Д. Дивовижні технології. Дизайн та інтернет речей.- Харків: Клуб сімейного дозвілля, 2018. 336 с.
4. Специфіка та визначальні виміри сучасного філософсько-антропологічного знання. Київ : Стилос, 2015. 380 с.
5. Флек Л. Як постає та розвивається науковий факт. Вступ про вчення про мисленнєвий стиль і мисленнєвий колектив. Чернівці : Книги-XXI, 2019. 206 с.
6. Шабанова Ю.О. Системний підхід у вищій школі / Підручник. – Д.: НГУ, 2014. - 120 с.